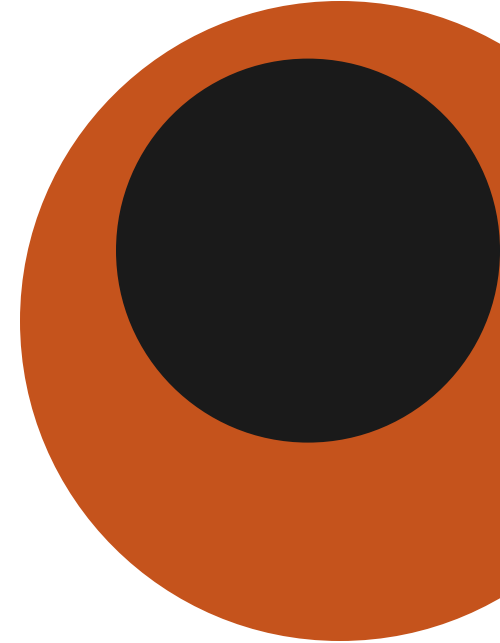

ESG & SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK · BİLGİ NOTU

Türkiye Emisyon Ticaret Sistemi (TR ETS) Pilot Uygulama Dönemine İlişkin Usul ve Esaslar

2 Temmuz 2025 tarihli ve 7552 sayılı İklim Kanunu ile Türkiye'de Emisyon Ticaret Sistemi'nin ("TR ETS") hukuki altyapısı oluşturulmuş; Kanun kapsamında emisyon tahsisatlarının dağıtılması, ücretsiz tahsisat mekanizmaları ve bunların uygulanmasına ilişkin usul ve esasların ikincil düzenlemelerle belirlenmesi öngörülmüştür. Bu çerçevede Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ("ÇŞİDB") tarafından, Dünya Bankası ile yürütülen Türkiye Karbon Piyasası Geliştirme Projesi kapsamında hazırlanan "TR ETS Pilot Uygulama Dönemine İlişkin Usul ve Esaslar" ile bu düzenlemeyi tamamlayan dört teknik ek, ilgili kurum ve kuruluşların değerlendirmesine sunulmuştur.

Söz konusu belge seti, pilot uygulama döneminde ücretsiz tahsisat sisteminin uygulanmasına ilişkin teknik çerçeveyi ortaya koymaktadır. Bu kapsamda belgelerde; ücretsiz tahsisata esas alt tesislerin oluşturulması, kıyas (benchmark) değerlerinin uygulanması, ücretsiz tahsisat hesaplamalarında esas alınacak faaliyet seviyelerinin belirlenmesi ile İzleme Metodolojisi Planı ("İMP") ve Faaliyet Seviyesi Raporu ("FSR") süreçlerine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir. Düzenlemeler ağırlıklı olarak elektrik üretimi, çimento, demir-çelik, alüminyum ve gübre sektörlerinde faaliyet gösteren tesislere yönelik hazırlanmıştır.

Yayımlanan Belge Setinin Genel Çerçevesi

Paylaşılan belge seti, "TR ETS Pilot Uygulama Dönemine İlişkin Usul ve Esaslar" başlıklı ana düzenleme ile bu düzenlemeyi tamamlayan dört teknik ekten oluşmaktadır. Ana metin, pilot uygulama döneminde ücretsiz tahsisat sisteminin uygulanmasına ilişkin temel usul ve esasları belirlemekte; ekler ise bu sistemin uygulanmasına yönelik teknik metodolojiyi, sektörel yaklaşımları ve hesaplama esaslarını ayrıntılandırmaktadır. Belge setinin içeriği özetle aşağıdaki gibidir:

BELGE SETİNİN İÇERİĞİ

- 1. TR ETS Pilot Uygulama Dönemine İlişkin Usul ve Esaslar:** Pilot uygulama döneminde alt tesislerin belirlenmesi, kıyas değerlerinin uygulanması, ücretsiz tahsisat hesaplaması ile İzleme Metodolojisi Planı (İMP) ve Faaliyet Seviyesi Raporu (FSR) süreçlerine ilişkin temel usul ve esasları düzenleyen çerçeve metindir.
- 2. Ek-1 – PRODCOM Listesi:** Ürün kıyas alt tesislerine konu ürünleri, bunlara karşılık gelen PRODCOM kodlarını ve ürün açıklamalarını içermektedir. Böylece ücretsiz tahsisat hesaplamalarında esas alınacak ürün sınıflandırması ortaya konulmaktadır.
- 3. Ek-2 – TR ETS Çerçevesinde Alt Tesis Oluşturulması ve Ücretsiz Tahsisatlar:** Alt tesislerin oluşturulmasına ilişkin metodolojiyi, İMP ve FSR süreçlerinin işleyişini, ücretsiz tahsisat hesaplama yaklaşımını, veri izleme esaslarını ve tesislerin yerine getirmesi gereken teknik yükümlülükleri açıklamaktadır.
- 4. Ek-3 – TR ETS Çerçevesinde Alt Tesis Oluşturulması ve Ücretsiz Tahsisatlara Dair Sektörel Farklılıklar:** Ek-2'de ortaya konulan metodolojinin elektrik üretimi, çimento, demir-çelik, alüminyum ve gübre sektörleri bakımından nasıl uygulanacağını sektör bazında örneklerle açıklamakta; her sektör için alt tesis kurgusu, faaliyet seviyesi hesaplamaları ve ücretsiz tahsisat esaslarına ilişkin uygulama yaklaşımını ortaya koymaktadır.
- 5. Ek-4 – Madde 7/2 Kapsamında Elektrik Alt Tesis Ücretsiz Tahsisat Düzenleme Katsayısına İlişkin Örnek Hesaplama:** Elektrik üretim tesisleri bakımından ücretsiz tahsisat düzenleme katsayısının farklı tahsisat açığı ve tahsisat fazlası senaryolarında nasıl uygulanacağını örnek hesaplamalar üzerinden göstermektedir.

Sistemin İşleyişi ve Kapsam

Sistemin Temel İşleyişi

Sistemin temel işleyişi: TR ETS pilot döneminde ücretsiz tahsisat mekanizması, mevcut sera gazı emisyonlarının izlenmesi, raporlanması ve doğrulanmasına ("İRD") ilişkin süreçten bağımsız ancak onunla birlikte işleyen ikinci bir izleme ve raporlama süreci üzerine kurgulanmıştır.

İRD süreci kapsamında tesislerin doğrulanmış sera gazı emisyonları esas alınarak ilgili döneme ilişkin emisyon yükümlülükleri belirlenirken; İzleme Metodolojisi Planı ("İMP") ve Faaliyet Seviyesi Raporu ("FSR") süreçleri kapsamında ise ücretsiz tahsisat hesaplamasına esas teşkil eden faaliyet seviyeleri, alt tesis yapısı ve bu alt tesislere atfedilen emisyonlar belirlenmektedir. Dolayısıyla İRD ile İMP-FSR süreçleri farklı amaçlara hizmet etmekte olup, birbirinin alternatifi değil, TR ETS'nin işleyişini birlikte oluşturan tamamlayıcı mekanizmalardır.

Kapsam: Pilot Dönem

TR ETS pilot uygulama dönemi; elektrik üretimi, çimento, demir-çelik, alüminyum ve gübre sektörlerinde faaliyet gösteren Kategori B ve Kategori C tesisleri kapsamaktadır. Bu çerçevede ücretsiz tahsisat sistemi, Yönetmeliğin Geçici 1 inci maddesinde sayılan faaliyetleri gerçekleştiren tesisler bakımından uygulanacaktır.

Pilot dönem kapsamında yer alan başlıca faaliyetler arasında; toplam anma ısı gücü 20 MW ve üzeri tesislerde yakıt yakılarak elektrik üretilmesi, kok üretimi, metal cevherinin (sülfür cevheri dâhil) kavrulması, sinterlenmesi veya peletlenmesi, demir ve çelik üretimi ile dökümü, birincil ve ikincil alüminyum üretimi, günlük 500 ton ve üzeri klinker üretimi ile nitrik asit ve amonyak üretimi yer almaktadır.

Bununla birlikte, Ek-2'de de belirtildiği üzere, pilot uygulama dönemi yalnızca belirli sektörleri kapsayan geçiş niteliğinde bir uygulama olarak tasarlanmıştır. Belgelerde, birinci uygulama döneminden itibaren sistem kapsamının genişletilerek tüm Kategori B ve Kategori C tesislerini kapsayacak şekilde uygulanmasının planlandığı ifade edilmektedir.

Öte yandan, ana faaliyeti elektrik üretimi sektörü kapsamında olmayan, ancak yalnızca 35.11.10.30.00 PRODCOM kodu kapsamında elektrik üreten tesisler bakımından, pilot uygulama döneminde elektrik üretimi faaliyetleri ücretsiz tahsisata ilişkin uygulama kapsamında değerlendirilmemektedir. Bu nedenle söz konusu elektrik üretimi faaliyetleri, pilot dönemde ücretsiz tahsisat hesaplamasına esas alınan faaliyetler arasında yer almamaktadır.

Alt Tesis Kavramı ve Belirlenmesi

TR ETS pilot uygulama döneminde ücretsiz tahsisat hesaplamasının temelini alt tesis yaklaşımı oluşturmaktadır. Bu kapsamda tesisler, ücretsiz tahsisat hesaplamasına esas olmak üzere faaliyetlerini belirli metodolojik sınırlar çerçevesinde alt tesislere ayırmaktadır. Alt tesis, fiziksel bir üretim ünitesini veya ekipmanı değil; üretim faaliyetleri ile bunlara ilişkin malzeme akışları, enerji akışları, kaynak akışları ve sera gazı emisyonları arasındaki ilişkinin tanımlandığı metodolojik bir sistem sınırını ifade etmektedir.

Usul ve Esaslar uyarınca tesisler, doğrulanmış sera gazı emisyon raporunda yer alan toplam sera gazı emisyonlarını belirledikleri alt tesislere eksiksiz şekilde atfetmekle yükümlüdür. Bu süreçte aynı sera gazı emisyonu, kaynak akışı, enerji veya malzeme akışının birden fazla alt tesis kapsamında dikkate alınması (çifte sayım) yasaklanmıştır. Ayrıca Ek-1 kapsamında yer alan her alt tesis türünden tesis bünyesinde en fazla bir adet oluşturulabilmekte; ürün kıyas alt tesisleri ise kıyas değerine konu her ürün için ayrı ayrı tesis edilmektedir.

Faaliyetlerin alt tesislere atanmasında belirli bir öncelik sırası uygulanmaktadır. Buna göre faaliyetler sırasıyla;

- Ürün kıyas alt tesisi
- Isı kıyas alt tesisi
- Bölgesel ısıtma alt tesisi
- Yakıt kıyas alt tesisi
- Proses emisyonları kıyas alt tesisi kapsamında değerlendirilmektedir.

Bu sistematik uyarınca, bir faaliyetin Ek-1'de yer alan ürün kıyas alt tesislerinden biri kapsamında değerlendirilebilmesi halinde öncelikle ürün kıyas alt tesisine atanması gerekmektedir. Ürün kıyas alt tesisi kapsamında değerlendirilemeyen faaliyetler ise sırasıyla ısı, bölgesel ısıtma, yakıt ve son olarak proses emisyonları kıyas alt tesisleri kapsamında sınıflandırılmaktadır. Proses emisyonları kıyas alt tesisi ise ürün kıyas alt tesisleri kapsamında yer almayan ve ısı veya yakıt kıyas alt tesislerine atfedilemeyen proses kaynaklı emisyonların değerlendirildiği alt tesis türünü oluşturmaktadır.

Öte yandan, ana faaliyeti elektrik üretimi olmayan ancak tesis sınırları içerisinde elektrik üretimi gerçekleştirilen tesislerde, söz konusu elektrik üretimi için ayrıca bir elektrik ürün kıyas alt tesisi oluşturulması öngörülmektedir. Elektrik üretiminde kullanılan yakıt türleri (doğalgaz, yerli kömür, ithal kömür veya diğer yakıtlar) Faaliyet Seviyesi Raporu'nda ayrı ayrı raporlanmakla birlikte, bu ayrım yalnızca bilgi amaçlı olup kıyas değeri ve ücretsiz tahsisat hesaplamasında tek bir elektrik ürün kıyas alt tesisi esas alınmaktadır.

Alt tesis sınırlarının belirlenmesinde fiziksel ekipman veya üretim hattı esas alınmamakta; bunun yerine kütle dengesi ve enerji dengesi yaklaşımı uygulanmaktadır. Bu kapsamda her alt tesise giren hammadde, yakıt ve enerji akışları ile alt tesisten çıkan ürünler, ölçülebilir ısı ve sera gazı emisyonları tutarlı şekilde ilişkilendirilmekte; aynı kaynak akışının birden fazla alt tesise atfedilmesinin önüne geçilerek ücretsiz tahsisat hesaplamalarında bütünlük ve izlenebilirliğin sağlanması amaçlanmaktadır.

Kıyas (Benchmark) Değerinin Belirlenmesi

Ücretsiz tahsisat hesaplamasında esas alınan temel unsurlardan biri kıyas değeridir. Kıyas değeri, ilgili alt tesis kapsamında gerçekleştirilen faaliyet bakımından birim faaliyet seviyesi başına esas alınacak emisyon yoğunluğunu ifade eden referans değer olup, ücretsiz tahsisat miktarının hesaplanmasında kullanılmaktadır. Usul ve Esaslar uyarınca kıyas değerleri, İklim Değişikliği Başkanlığı tarafından her alt tesis bazında belirlenerek ilan edilmektedir.

Kıyas değerlerinin belirlenmesinde temel yöntem, ilgili alt tesisteki emisyon yoğunluklarının ağırlıklı genel ortalamasının esas alınmasıdır. Bununla birlikte, elektrik üretim faaliyetleri ile diğer sektörler bakımından farklı hesaplama yöntemleri öngörülmüştür.

Elektrik üretim tesislerinde, Yönetmelik uyarınca kıyas değeri Ek-1'de yer alan yakıt bazlı alt tesis ayrımlarından bağımsız olarak her santral için ayrı ayrı belirlenmektedir. Hesaplama sistem yılı dâhil son beş yıla ilişkin emisyon yoğunluklarının ağırlıklı ortalaması esas alınmaktadır.

Elektrik üretimi dışındaki sektörlerde ise kıyas değeri, ilgili sistem yılına ilişkin emisyon yoğunluklarının ağırlıklı ortalaması esas alınarak her alt tesis için belirlenmektedir.

Bölgesel ısıtma kıyas alt tesisleri bakımından farklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Usul ve Esaslar uyarınca bu alt tesisler için ayrıca bir kıyas değeri hesaplanmamakta; bölgesel ısıtma kıyas alt tesisine atfedilen emisyonların tamamı ücretsiz tahsisata esas alınmaktadır.

Ayrıca tesis bünyesinde bulunan konut, lojman ve sosyal tesislerin ısıtılması amacıyla kullanılan ölçülebilir ısı, tesisin talep etmesi halinde kıyas değeri hesabına esas alt tesis ayrımları kapsamında çıkarılabilmektedir. Bu durumda söz konusu emisyonlar ücretsiz tahsisat hesaplamasına dâhil edilmemektedir.

Öte yandan, pilot uygulama dönemine özgü olarak Sektörel Faaliyet Katsayısı (SFK) tüm sektörler bakımından 1 olarak uygulanacaktır. Dolayısıyla pilot dönemde ücretsiz tahsisat hesaplamasında sektörel faaliyet katsayısından kaynaklanan herhangi bir artırıcı veya azaltıcı düzeltme yapılmayacaktır.

Ücretsiz Tahsisatların Dağıtımı

Usul ve Esaslar uyarınca ücretsiz tahsisatlar, temel olarak ilgili alt tesis için belirlenen kıyas değeri ile doğrulanmış faaliyet seviyesinin çarpılması suretiyle hesaplanmaktadır. Pilot uygulama döneminde Ücretsiz Tahsisat Oranı (ÜTO) tüm sektörler bakımından %100 olarak uygulanacağından, hesaplanan ücretsiz tahsisat tutarı ilave bir oransal indirime tabi tutulmamaktadır.

Elektrik üretimi dışındaki alt tesisler bakımından ücretsiz tahsisat hesaplaması bu genel yöntemle göre gerçekleştirilmektedir. Buna karşılık, elektrik üretim tesisleri için farklı bir hesaplama yaklaşımı benimsenmiştir. Elektrik alt tesislerinde öncelikle her santral bakımından başlangıç ücretsiz tahsisatı hesaplanmakta; ardından bu tutar ilgili santralin doğrulanmış emisyonları ile karşılaştırılmaktadır. Bu karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan tahsisat açığı veya tahsisat fazlası dikkate alınarak, tüm elektrik üretim tesisleri bakımından sistem genelinde bir dengeleme mekanizması uygulanmaktadır.

Bu kapsamda, toplam tahsisat fazlası ile toplam tahsisat açığının birlikte bulunduğu durumlarda Usul ve Esaslar'da öngörülen düzenleme katsayısı uygulanarak nihai ücretsiz tahsisat miktarı belirlenmektedir. Buna ilişkin hesaplama yöntemi ile farklı uygulama senaryolarına ise Ek-4'te ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Ücretsiz tahsisat hesaplamasına esas faaliyet seviyelerinin belirlenebilmesi amacıyla tesislerin Faaliyet Seviyesi Raporu (FSR) hazırlamaları gerekmektedir. Elektrik alt tesisi bakımından sistem yılına ilişkin yıllık FSR'nin yanı sıra, sistem yılından önceki son dört yıla ilişkin faaliyet seviyelerini içeren FSR'ler de hazırlanmakta; elektrik üretimi dışındaki alt tesisler bakımından ise yalnızca sistem yılına ilişkin yıllık FSR hazırlanmaktadır. Hazırlanan tüm FSR'lerin Başkanlığa sunulmadan önce yetkilendirilmiş doğrulayıcı kuruluşlar tarafından doğrulanması zorunlu tutulmaktadır. Ücretsiz tahsisata ilişkin başvurular ise Tahsisat Yönetim Sistemi (TYS) üzerinden elektronik ortamda gerçekleştirilmektedir.

İzleme Metodolojisi Planı (İMP) ve Faaliyet Seviyesi Raporu

Ücretsiz tahsisat sisteminin uygulanabilmesi amacıyla tesisler tarafından iki temel doküman hazırlanmaktadır: İzleme Metodolojisi Planı (İMP) ve Faaliyet Seviyesi Raporu (FSR).

İMP, tesis bünyesinde oluşturulan alt tesisleri, faaliyet seviyeleri ile emisyonların hangi yöntem ve veri kaynakları kullanılarak izleneceğini ve alt tesislere nasıl atfedileceğini ortaya koyan metodolojik doküman olup Başkanlığın onayına sunulmaktadır. FSR ise onaylanan İMP doğrultusunda her raporlama döneminde hazırlanan ve alt tesis bazındaki gerçekleşen faaliyet seviyeleri ile bunlara atfedilen emisyonları içeren yıllık rapordur.

Usul ve Esaslar uyarınca ücretsiz tahsisat hesaplamaları, doğrulanmış FSR'de yer alan faaliyet seviyeleri esas alınarak gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle FSR'de yer alan verilerin doğruluğu ve doğrulanması, ücretsiz tahsisat miktarının belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır.

Ayrıca FSR'de alt tesislere atfedilen toplam emisyon miktarının, ilgili döneme ait doğrulanmış sera gazı emisyon raporundaki toplam emisyon miktarı ile uyumlu olması gerekmektedir. Doğrulanmış FSR'nin takip eden yılın Nisan ayı sonuna kadar Başkanlığa sunulması öngörülmektedir.

TAMAMLAYICI HÜKÜMLER

- Usul ve Esaslar'ın son bölümünde ücretsiz tahsisat sisteminin uygulanmasına ilişkin çeşitli tamamlayıcı düzenlemelere yer verilmektedir. Bu kapsamda, ücretsiz tahsisat hesaplamalarında kullanılan belirli ölçüm ekipmanlarının TS EN ISO/IEC 17025 standardına göre akredite laboratuvarlar tarafından kalibre edilmesi öngörülmektedir.
- Bunun yanında, denkleştirme mekanizmasının yalnızca Karbon Piyasası Kurulu tarafından karar alınması hâlinde ve Kurul tarafından belirlenecek kapsam ile oran çerçevesinde uygulanabileceği düzenlenmiştir.
- Son olarak, Usul ve Esaslar'ın Başkanlık onayı tarihinde yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır.
- Pilot uygulama döneminde ayrıca bankalama (banking) ve ödünç alma (borrowing) mekanizmalarına izin verilmemektedir. Buna göre pilot dönem içerisinde kullanılmayan tahsisatların sonraki dönemlere aktarılması veya gelecek dönem tahsisatlarının mevcut dönemde kullanılması mümkün olmayacaktır.

Teknik Ekler ve AB Mevzuatı ile Karşılaştırma

Eklerin Getirdiği Teknik Çerçeve

Usul ve Esaslar'da ücretsiz tahsisat sistemine ilişkin temel kurallar belirlenirken, eklerde bu kuralların uygulanmasına yönelik teknik metodoloji ayrıntılandırılmaktadır.

Bu kapsamda Ek-1, ürün kıyas alt tesislerine konu ürünleri ve bunlara karşılık gelen PRODCOM kodlarını belirleyerek ücretsiz tahsisat hesaplamalarında esas alınacak ürün sınıflandırmasını ortaya koymaktadır. Ayrıca ürün kıyas alt tesisleri dışında kalan ısı, bölgesel ısıtma, yakıt ve proses emisyonları kıyas alt tesisleri de bu ek kapsamında tanımlanmaktadır.

Ek-2, alt tesislerin oluşturulmasına, ücretsiz tahsisat hesaplamasına esas faaliyet seviyelerinin belirlenmesine ve veri izleme süreçlerine ilişkin teknik esasları düzenlemektedir. Bu kapsamda alt tesislerin oluşturulmasında kütle dengesi ve enerji dengesi yaklaşımı benimsenmekte; veri eksikliği veya belirsizlik bulunan durumlarda ise ücretsiz tahsisatın gerçekte hak edilenden fazla hesaplanmasını önlemeye yönelik ihtiyatlılık prensibinin uygulanması öngörülmektedir. Ayrıca Ek-2'de biyokütle ortak yakma uygulamaları, dijital veri yönetimi, yeni katılımcılar ile doğrulama süreçlerine ilişkin teknik açıklamalara da yer verilmektedir.

Ek-3 ise Ek-2'de ortaya konulan metodolojinin elektrik üretimi, çimento, alüminyum, gübre ve demir-çelik sektörlerinde nasıl uygulanacağını sektör bazında örneklerle açıklamaktadır. Bu kapsamda her sektör bakımından alt tesislerin oluşturulması, faaliyet seviyelerinin belirlenmesi, ortak enerji ve kaynak akışlarının alt tesislere dağıtılması ile çifte sayımın önlenmesine ilişkin uygulama esasları somut örnekler üzerinden ortaya konulmaktadır.

Avrupa Birliği Mevzuatı ile Karşılaştırma

TR ETS pilot uygulama dönemine ilişkin düzenlemeler incelendiğinde, ücretsiz tahsisat sisteminin genel kurgusunun büyük ölçüde Avrupa Birliği Emisyon Ticaret Sistemi ("AB ETS") kapsamında uygulanan ücretsiz tahsisat mekanizması ile uyumlu şekilde tasarlandığı görülmektedir. Özellikle alt tesis yaklaşımı, kıyas (benchmark) esaslı ücretsiz tahsisat hesaplama yöntemi, faaliyet seviyesi kavramı ve ürün bazlı sınıflandırma bakımından, Avrupa Komisyonu'nun Komisyon Delege Tüzüğü (AB) 2019/331 ile düzenlenen ücretsiz tahsisat sistemine önemli ölçüde paralellik bulunmaktadır.

Her iki sistemde de ücretsiz tahsisatlar alt tesis bazında hesaplanmakta; ürün kıyas alt tesisleri öncelikli olmak üzere sırasıyla ısı, bölgesel ısıtma, yakıt ve proses emisyonları kıyas alt tesisleri esas alınmaktadır. Ayrıca ürün sınıflandırmasında PRODCOM kodlarının kullanılması, TR ETS kapsamında oluşturulan ürün kıyas alt tesislerinin Avrupa Birliği'nde kullanılan ürün sınıflandırması ile uyumlu şekilde tanımlanmasına imkân sağlamaktadır.

Bununla birlikte, TR ETS pilot uygulaması ile AB ETS arasında ücretsiz tahsisat mekanizmasının uygulanması bakımından bazı önemli farklılıklar bulunmaktadır.

AB ETS – TR ETS: Temel Farklılıklar ve CBAM ile Örtüşme

Konu	AB ETS	TR ETS (Pilot)
Kıyas değerinin belirlenmesi	Sektördeki en verimli tesisler esas alınmaktadır.	İlgili alt tesisteki emisyon yoğunluklarının ağırlıklı genel ortalaması esas alınmaktadır.
Elektrik üretim tesisleri	Kural olarak ücretsiz tahsisat uygulanmamaktadır.	Elektrik üretim tesisleri için ücretsiz tahsisat öngörülmekte ve sistem genelinde bir dengeleme mekanizması uygulanmaktadır.
Ücretsiz tahsisat oranı	Belirli sektörlerde kademeli olarak azaltılmaktadır.	Pilot uygulama döneminde Ücretsiz Tahsisat Oranı %100 olarak uygulanmaktadır.
Esneklik mekanizmaları	Bankalama ve diğer piyasa mekanizmaları uygulanabilmektedir.	Pilot uygulama döneminde bankalama ve ödünç alma mekanizmalarına izin verilmemektedir.

Özellikle kıyas değerinin belirlenmesinde benimsenen yöntem iki sistem arasındaki temel farklılıklardan birini oluşturmaktadır. AB ETS'de kıyas değerleri, ilgili sektördeki en verimli tesisleri esas alan bir metodoloji çerçevesinde belirlenirken, TR ETS pilot uygulamasında ilgili alt tesisteki emisyon yoğunluklarının ağırlıklı genel ortalaması esas alınmaktadır.

Bir diğer önemli farklılık ise elektrik üretim tesislerine ilişkindir. AB ETS'de elektrik üretim faaliyetleri bakımından ücretsiz tahsisat uygulaması oldukça sınırlı iken, TR ETS pilot uygulamasında elektrik üretim tesisleri ücretsiz tahsisat sistemine dahil edilmiş; ancak sistem genelindeki tahsisat açığı ve fazlasının dengelenmesine yönelik özel bir düzenleme mekanizması öngörülmüştür.

TR ETS pilot uygulaması kapsamında ücretsiz tahsisat sistemine dahil edilen sektörlerin; çimento, demir-çelik, alüminyum, gübre ve elektrik üretimi gibi, Avrupa Birliği Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması ("CBAM") kapsamında yer alan sektörlerle önemli ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Bu yönüyle pilot uygulama döneminde oluşturulacak izleme, raporlama ve ücretsiz tahsisat altyapısının, Türkiye'de karbon fiyatlandırma sisteminin geliştirilmesi ve uluslararası karbon düzenlemelerine uyum süreci bakımından önem taşıdığı değerlendirilmektedir.

Genel Değerlendirme ve İşletmelere Etkisi

TR ETS pilot uygulama dönemine ilişkin belge seti birlikte değerlendirildiğinde, pilot dönemin temel amacının ücretsiz tahsisat sisteminin uygulanmasına yönelik idari ve teknik altyapının oluşturulması olduğu görülmektedir. Bu kapsamda pilot uygulama dönemi, ücretsiz tahsisat hesaplamasına esas veri toplama, izleme, raporlama ve doğrulama süreçlerinin tesisler nezdinde oluşturulmasına yönelik ayrıntılı bir metodoloji ortaya koymaktadır.

Bu çerçevede pilot uygulama dönemi kapsamında yer alan tesisler bakımından öne çıkan hususlar aşağıda özetlenmektedir:

ÖNE ÇIKAN HUSUSLAR

Kapsamın belirlenmesi: Tesislerin öncelikle faaliyetlerinin ve ürettikleri ürünlerin, Yönetmeliğin Geçici 1 inci maddesi ile Ek-1 kapsamında ücretsiz tahsisat sistemine dahil olup olmadığını değerlendirmeleri gerekmektedir.

Alt tesis kurgusunun oluşturulması: Kapsam dahilindeki tesislerin faaliyetlerini Usul ve Esaslar'da öngörülen öncelik sırasına göre alt tesislere ayırmaları, kütle ve enerji dengesi yaklaşımını esas alarak gerekli veri toplama ve izleme altyapısını oluşturmaları önem taşımaktadır.

İzleme ve raporlama yükümlülükleri: Tesislerin İzleme Metodolojisi Planı'nı hazırlamaları, Faaliyet Seviyesi Raporlarını düzenli olarak oluşturmaları ve bu raporları doğrulayıcı kuruluşlar aracılığıyla doğrularak Başkanlığa sunmaları gerekecektir.

Veri yönetimi ve doğrulama: Ücretsiz tahsisat hesaplamalarının doğrulanmış faaliyet seviyeleri esas alınarak gerçekleştirilmesi nedeniyle, tesislerin faaliyet verilerinin izlenmesi, kayıt altına alınması ve doğrulanmasına ilişkin süreçlerini düzenlemeleri önem arz etmektedir.

Pilot dönemin uygulama yapısı: Pilot uygulama döneminde ücretsiz tahsisat oranının %100 olarak uygulanması, sektörel faaliyet katsayısının 1 olarak kabul edilmesi ve bankalama ile ödünç alma mekanizmalarına yer verilmemesi, pilot döneme özgü uygulama esasları arasında yer almaktadır.